

Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özellikleri Açısından Tercih Ettikleri Rekreatif Etkinliklerin İncelenmesi

Nihal AKOĞUZ YAZICI¹, Esmâ MAÇÇA², Arslan KALKAVAN³, Utku İŞİK⁴

Özet

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 06.01.2023
Kabul Tarihi: 16.03.2023
Online Yayın Tarihi:
16.03.2023

Anahtar Kelimeler

Kişilik, Beş Faktör,
Rekreasyon, Rekreatif Etkinlik

DOI:

10.55238/seder.1230417

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri açısından tercih ettikleri rekreatif etkinliklerin incelenmesidir. Çalışmanın araştırma grubunu Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde farklı bölümlerde öğrenim gören 241 ($X_{yas}=21,19+/-2,22$) öğrenci oluşturmuştur. Katılımcılara "Beş Faktör Kişilik Envanteri", Rekreasyon tercih listesi ve kişisel bilgi formları doldurtulmuştur. Verilerin analizinde Bağımsız gruplarda t-testi analizinden faydalanılmıştır. Yapılan analizlere göre gelişime açık alt boyut ortalamaları daha yüksek olan bireyler boş zamanlarını fotoğraf çekmek, şiir yazmak, sinema, tiyatro ve konser gibi kültürel aktivitelere katılım sağlayarak; dışa dönüklük ortalamaları yüksek olan bireyler ise egzersiz yapmak, hafif tempolu koşular, bisiklete binmek ve dans etmek gibi sportif faaliyetlerle değerlendirmektedirler. Ayrıca nevrozizm alt boyut ortalamaları daha yüksek olan bireyler boş zamanlarını dinlenme, hiçbir şey yapmama şeklinde değerlendirmektedir. Sonuç olarak bireylerin sahip olmuş oldukları kişilik özellikleri seçmiş oldukları rekreatif etkinlikleri etkilemekte ve tercih edilen rekreatif etkinliklerin farklılık göstermesine neden olmaktadır. Bu nedenle rekreasyon uzmanları bireylerin sahip oldukları özelliklere göre rekreatif etkinlikleri planlarsa bireylerin rekreatif etkinlikler içinde kalma olasılığı da artacaktır.

Investigation of Recreational Activities Preferred by University Students in Terms of the Five Factors Personality Features

Abstract

Article Info

Received: 06.01.2023
Accepted: 16.03.2023
Online Published:
16.03.2023

Keywords

Personality, Five Factors,
Recreation, Recreational
Participation

The aim of this study is to examine the recreational activities preferred by university students in terms of five factor personality traits. The research group of the study consisted of 241 ($X_{age}=21.19+/-2.22$) students studying at different departments at Rize Recep Tayyip Erdogan University. Participants were asked to fill in the "Five Factor Personality Inventory", Recreation preference list and personal information forms. Independent groups t-test analysis was used in the analysis of the data. According to the analysis, individuals with higher openness to development sub-dimension averages spend their spare time taking photographs, writing poetry, participating in cultural activities such as cinema, theater and concerts; Individuals with high extroversion averages evaluate it with sportive activities such as exercising, jogging, cycling and dancing. In addition, individuals with higher neuroticism sub-dimension averages evaluate their free time as resting and doing nothing. As a result, the personality traits of individuals affect the recreational activities they choose and cause the preferred recreational activities to differ. For this reason, if recreation experts plan recreational activities according to the characteristics of individuals, the probability of individuals to stay in recreational activities will increase.

¹Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Rize/Türkiye, E-Mail: nihaal.akoguz@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4766-140X

²Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rize/Türkiye, E-Mail: esma.macca@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1172-1623

³Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Rize/Türkiye, E-Mail: arslan.kalkavan@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9439-4976

⁴Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Rize/Türkiye, E-Mail: utku.isik@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1877-3960

Giriş

Bireyler arasındaki farklılıklar ve benzerlikler genellikle merak uyandırmıştır. İnsanlar uzun süre bireysel özelliklerinin özünü bulmaya ve kişilik kavramını tanımlamaya çalışmışlardır (Miller ve Shelly, 2007). Kişilik kelimesinin kökeni eski Yunancadaki "persona" kelimesine dayanmakta olup, antik çağda aktörlerin giydikleri maskeyi ifade etmektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2012).

Kişilik, bireyi diğer bireylerden ayıran, bireye özgü niteliklerdir. Kişiliği oluşturan özellikler; bireyin iç ve dış dünya ile iletişimi sonunda ortaya çıkan düşünce ve davranışların tamamıdır (Sayar ve Dinç, 2013). Cüceloğlu (1991) kişiliği; çevresiyle kurduğu diğer kişilerden farklı olan, tutarlı ve oluşmuş ilişki biçiminde genel bir ifade olarak açıklamıştır. Bireylerin fiziksel özelliklerinde olduğu gibi kişilik özellikleri de birbirinden farklılık göstermektedir. Farklı kişilik özellikleri sonucunda da farklı davranış biçimleri tanımlanmaktadır (Gülbahçe, 2007).

Kişilik kavramıyla ilgili araştırma yapan birçok bilim insanı, kişiliğin farklı kısımlarına değinmiş ve teoriler geliştirmiştir (Kabakulak, 2018). Kişilik üzerine geliştirilen çokça model olmasına rağmen Goldberg (1981)'in "Beş Faktör Kişilik Modeli", diğer modellere göre, daha geçerli-güvenilir ve bilimsel olarak da kanıtlanmış olması nedeniyle en kabul gören model olmuştur (Hough ve Ones, 2001).

Kişilik özelliklerinin bireylere özgü olduğu ve kişiden kişiye değiştiği düşünüldüğünde, her bireyin kendine ait yaşamında farklı seçimlerde bulunması kaçınılmazdır. Bu nedenle kişilerin kendi kişilik özelliklerine göre yaşantılarında yapmış oldukları seçimlerin boş zamanlarını değerlendirmelerini etkileyen en önemli etken olduğu söylenebilir (Funder, 2015).

Zaman bir oluşun, bir işin geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süreç olarak ifade edilmektedir (TDK, 2022). Zamanı etkili ve planlı bir şekilde kullanmak isteyen kişilerin bir plan dahilinde hareket etmesi gerekmektedir. Descartes, toplumların gelişmişlik düzeyleri veya zenginliklerini açıklarken; zamanın, kaynak olarak planlı ve programlı bir şekilde kullanılarak; çalışmak ve dinlenmek için dengeli olarak ayrılması gerektiğini belirtmiştir (Köktaş ve Köktaş, 2007).

Kişilik tipleri rekreatif faaliyetleri belirlemede etkin bir unsur olarak görülmektedir (Kaşlı, 2009). Bundan dolayı bireylerin kişilik tipleriyle alakalı bilgi sahibi olmadan boş zamanlarında, ne tür bir rekreatif faaliyete yöneleceklerini tahmin etmek oldukça zordur. Çünkü kişilik tipleri temelinde planlanan ve bu plan dahilinde oluşturulan, rekreatif faaliyetlere katılımı kişilik tipinin sahip olduğu özellikler önemlidir (Sarıbaş, 2012). Boş zaman davranışı ve kişilik üzerine yapılan araştırmalarda (Mannel ve Kleiber, 1997; Kovacs, 2007) "Beş Faktör Kişilik Modeli"nin boyutları ve bireylerin boş zaman tercihleri arasında ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Kişilik kavramını, bir insanın bütün ilgilerinin, tutumlarının, yeteneklerinin, konuşma tarzının, dış görünüşünün ve çevresine uyum biçiminin özelliklerini içeren bir terim olduğunu göz önüne aldığımızda; bireylerin boş zamanlarında tercih ettikleri rekreatif etkinliklerin de bu kavramdan etkileneceği açıktır. Rekreatif etkinliklerin kişiye sağladığı sosyal ve psikolojik faydalar göz önüne alındığında bireyin rekreasyon etkinlikleri içerisinde bulunması kendisi kadar toplum sağlığı içinde önem arz etmektedir. Ancak çoğu zaman birey özellikle de üniversite öğrencileri kendisine uygun rekreatif etkinliği bulmakta ve ona katılım sağlamak zorluk çekmektedir. Etkinliklere katılımı zorluk çeken üniversite öğrencileri arasında kişilik özelliklerinin rekreatif etkinliğe katılımı nasıl etkilediğini bilmemiz, rekreasyon stratejileri geliştirmemizde yardımcı olacaktır.

Bu kapsamda bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri açısından tercih ettikleri rekreatif etkinliklerin incelenmesidir.

Materyal ve Yöntem

Araştırma için 15.02.2023 tarihinde Sosyal ve Beşeri Bilimler etik Kurul'undan 2023/055 sayılı karar numarası ile etik kurul izin belgesi alınmıştır. Betimsel tarama modeli olan bu çalışmada, veri toplama tekniklerinden anket yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışmanın araştırma grubunu Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde farklı bölümlerde öğrenim gören 241 ($X_{yaş}=21,19\pm2,22$) öğrenci oluşturmuştur. Alışmaya sadece gönüllü olarak katılmak isteyen öğrenciler dahil edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanmasında kişisel bilgi formu, Beş Faktör Kişilik Envanteri ve Rekreasyon tercih listesi kullanılmıştır. Oluşturulan anket formu, örneklem grubuna online ortamda Google Form yöntemi kullanılarak doldurtulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Form araştırmacılar tarafından öğrencilerin; cinsiyet, sınıf, aktif spor yapma durumu, aktif spor yapma yılı, haftalık rekratif etkinlik saati gibi bilgilerinin toplanması amacıyla oluşturulmuştur.

Beş Faktörlü Kişilik Envanteri -BFI

Benet-Martinez ve John (1998) tarafından geliştirilen BFT'nin Türkçe'ye uyarlaması Sümer ve Sümer (2005) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmasıyla yapılmıştır. Bu ölçek 1 (Hiç Katılmıyorum) ile 5 (Kesinlikle Katılıyorum) arasında Beşli Likert olarak yanıtlanan ve 44 maddeden oluşan bir envanterdir. Envanter kişilik özelliklerini;

- Gelişime Açıklık
- Öz Disiplin/Sorumluluk
- Dışa Dönüklük
- Uyumluluk
- Nevrotiklik

olmak üzere beş boyutta ele almaktadır.

Rekreasyon Tercih Listesi

49 maddeden oluşan Rekreasyon Tercih Listesi, katılımcıların ilgi duydukları alanlar doğrultusunda evet veya hayır şeklinde cevap verdikleri ve araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen; kültür, sanat ve sportif aktiviteler gibi farklı etkinlikleri içeren anket formudur.

Verilerin Analizi

Verilerin genel özelliklerini belirlemede tanımlayıcı istatistik, çapraz tablolama (Cross Tabulation) frekans ve yüzde dağılımlar yapılmış; değişkenlerin durumuna bağlı olarak öncelikli olarak normallik testleri (Kolmogorov Simirnov ve Saphiro Wilks) uygulanmıştır. Normal dağıldığı tespit edilen verilerin analizinde

ise bağımsız gruplarda t-testi analizinden faydalanılmıştır. Tüm analizler SPSS 24.0 istatistik paket programında gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. Öğrencilerin demografik özellikleri

Değişken	Grup	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	138	57,26
	Erkek	103	42,74
Sınıf	1. sınıf	86	35,68
	2. sınıf	39	16,18
	3.sınıf	51	21,16
	4. sınıf	65	26,97
Aktif Spor Yapma	Evet	114	47,70
	Hayır	127	52,30
Aktif Spor Yapma Yılı	Aktif spor yapmayanlar	127	52,30
	1-5 yıl	43	18,20
	6-10 yıl	46	19,10
	11 yıl ve üstü	25	10,40
Haftalık Rekratif Etkinlik Saati	1-5 saat	181	75,10
	6-10 saat	37	15,35
	11 saat ve üstü	23	9,54

Öğrencilerin %57,26'sının kadın, %42,74'ünün erkek olduğu görüldü. Öğrencilerin %35,68'inin 1. sınıfta, %16,18'inin 2. sınıfta, %21,16'sının 3. sınıfta, %26,97'sinin 4. sınıfta okuduğu görüldü. Öğrencilerin %47,70'inin spor yaptığı, %52,30'unun spor yapmadığı görüldü. Spor yapan öğrencilerin %18,20'sini 1-5 yıl, %19,10'unu 6-10 yıl, %10,40'ını 11 yıl ve üstü spor yapanlar oluşturdu. Öğrencilerin %75,10'nunun 1-5 saat, %15,35'inin 6-10 saat, %9,54'ünün 11 saat ve üstü rekreatif bir etkinlik ile ilgilendiği görüldü.

Tablo 2. Fotoğrafçılık etkinliğine katılıp katılmama durumu ile kişilik özellikleri arasındaki fark

Değişken	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	df	t	p
Sorumluluk	Katılmayan	154	3,51	0,60	239	-2,150	0,033*
	Katılan	87	3,68	0,61			
Dışa Dönüklük	Katılmayan	154	3,47	0,60	239	-1,824	0,069
	Katılan	87	3,64	0,74			
Uyumluluk	Katılmayan	154	3,71	0,63	239	-0,067	0,947
	Katılan	87	3,72	0,60			
Nevrotizm	Katılmayan	154	2,91	0,70	239	1,717	0,087
	Katılan	87	2,74	0,76			
Açıklık	Katılmayan	154	3,57	0,59	239	-3,837	0,000*
	Katılan	87	3,86	0,53			

Çalışmaya katılan öğrencilerin kültürel-sanatsal aktivitelerden fotoğraf çekme rekreatif etkinliğine katılıp katılmama durumuna göre kişilik özelliklerinde herhangi anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için bağımsız gruplarda t-testi analizinden faydalanılmıştır. Buna göre sorumluluk alt boyutunda aktiviteye katılan bireylerin ($X=3,683\pm,612$) ortalamaları aktiviteye katılmayan bireylerin ortalamalarından ($X=3,508\pm,602$) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(239)}=-2,150;p<0,05$). Ayrıca gelişime açıklık kişilik özelliğinde de aktiviteye katılan bireyler ($X=3,860\pm,534$) katılmayan bireylere ($X=3,568\pm,585$) göre anlamlı olarak daha yüksek ortalamalar elde etmiştir ($t_{(239)}=-3,837;p<0,05$). Diğer alt boyutlarda anlamlı farka rastlanılmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 3. Şiir ve hikâye yazma etkinliğine katılıp katılmama durumu ile kişilik özellikleri arasındaki fark

Değişken	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	df	t	p
Sorumluluk	Katılmayan	182	3,57	0,60	239	0,071	0,944
	Katılan	59	3,57	0,66			
Dışa Dönüklük	Katılmayan	182	3,50	0,66	239	-1,428	0,155
	Katılan	59	3,64	0,65			
Uyumluluk	Katılmayan	182	3,72	0,62	239	0,215	0,830
	Katılan	59	3,70	0,60			
Nevrotizm	Katılmayan	182	2,80	0,70	239	-1,792	0,074
	Katılan	59	2,99	0,77			
Açıklık	Katılmayan	182	3,62	0,57	239	-2,790	0,006*
	Katılan	59	3,86	0,60			

Çalışmaya katılan katılımcıların kültürel-sanatsal aktivitelerden şiir ve hikaye yazmak rekreatif etkinliğine katılıp katılmama durumuna göre kişilik özelliklerinde herhangi anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için bağımsız gruplarda t-testi analizinden faydalanılmıştır. Buna göre gelişime açıklık kişilik özelliğinde aktiviteye katılan bireyler ($X=3,855\pm,599$) katılmayan bireylere ($X=3,615\pm,567$) göre anlamlı olarak daha yüksek ortalamalar elde etmiştir ($t_{(239)}=-2,790;p<0,05$). Diğer alt boyutlarda anlamlı farka rastlanılmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4. El sanatları etkinliğine katılıp katılmama durumu ile kişilik özellikleri arasındaki fark

Değişken	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	df	t	p
Sorumluluk	Katılmayan	189	3,56	0,61	239	-0,752	0,453
	Katılan	52	3,63	0,61			
Dışa Dönüklük	Katılmayan	189	3,50	0,65	239	-1,463	0,145
	Katılan	52	3,65	0,69			
Uyumluluk	Katılmayan	189	3,70	0,61	239	-0,825	0,410
	Katılan	52	3,78	0,64			
Nevrotizm	Katılmayan	189	2,87	0,71	239	0,988	0,324
	Katılan	52	2,76	0,77			
Açıklık	Katılmayan	189	3,61	0,58	239	-3,182	0,002*
	Katılan	52	3,90	0,56			

Çalışmaya katılan katılımcıların kültürel-sanatsal aktivitelerden el sanatlarıyla uğraşma rekreatif etkinliğine katılıp katılmama durumuna göre kişilik özelliklerinde herhangi anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için bağımsız gruplarda t-testi analizinden faydalanılmıştır. Buna göre gelişime açıklık kişilik özelliğinde aktiviteye katılan bireyler ($X=3,898\pm,563$) katılmayan bireylere ($X=3,612\pm,575$) göre anlamlı olarak daha yüksek ortalamalar elde etmiştir ($t_{(239)}=-3,182;p<0,05$). Diğer alt boyutlarda anlamlı farka rastlanılmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 5. Resim, heykel ve sanat el sanatları etkinliğine katılıp katılmama durumu ile kişilik özellikleri arasındaki fark

Değişken	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	df	t	p
Sorumluluk	Katılmayan	197	3,59	0,61	239	1,193	0,234
	Katılan	44	3,47	0,62			
Dışa Dönüklük	Katılmayan	197	3,51	0,68	239	-1,152	0,250
	Katılan	44	3,64	0,56			
Uyumluluk	Katılmayan	197	3,75	0,61	239	1,700	0,090
	Katılan	44	3,57	0,65			
Nevrotizm	Katılmayan	197	2,84	0,75	239	-0,221	0,826
	Katılan	44	2,87	0,61			
Açıklık	Katılmayan	197	3,64	0,58	239	-2,052	0,041*
	Katılan	44	3,84	0,57			

Çalışmaya katılan katılımcıların kültürel-sanatsal aktivitelerden resim, heykel ve sanat ile uğraşma rekreatif etkinliğine katılıp katılmama durumuna göre kişilik özelliklerinde herhangi anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için bağımsız gruplarda t-testi analizinden faydalanılmıştır. Buna göre gelişime açıklık kişilik özelliğinde aktiviteye katılan bireyler ($X=3,836\pm,571$) katılmayan bireylere göre ($X=3,638\pm,581$) anlamlı olarak daha yüksek ortalamalar elde etmiştir ($t_{(239)}=-2,052;p<0,05$). Diğer alt boyutlarda anlamlı farka rastlanılmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 6. Yürüyüş rekreatif etkinliğine katılıp katılmama durumu ile kişilik özellikleri arasındaki fark

Değişken	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	df	t	p
Sorumluluk	Katılmayan	122	3,52	0,61	239	-1,449	0,149
	Katılan	119	3,63	0,61			
Dışa Dönüklük	Katılmayan	122	3,41	0,69	239	-3,070	0,002*
	Katılan	119	3,66	0,60			
Uyumluluk	Katılmayan	122	3,68	0,61	239	-0,890	0,375
	Katılan	119	3,75	0,62			
Nevrotizm	Katılmayan	122	2,87	0,75	239	0,396	0,693
	Katılan	119	2,83	0,70			
Açıklık	Katılmayan	122	3,65	0,58	239	-0,609	0,543
	Katılan	119	3,70	0,59			

Çalışmaya katılan katılımcıların sportif aktivitelerden egzersiz amaçlı yürüyüş rekreatif etkinliğine katılıp katılmama durumuna göre kişilik özelliklerinde herhangi anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için bağımsız gruplarda t-testi analizinden faydalanılmıştır. Buna göre dışa dönüklük kişilik özelliğinde aktiviteye katılan bireyler ($X=3,662\pm,601$) katılmayan bireylere ($X=3,406\pm,690$) göre anlamlı olarak daha yüksek ortalamalar elde etmiştir ($t_{(239)}=-3,070;p<0,05$).

Tablo 7. Dans ve step aerobik etkinliğine katılıp katılmama durumu ile kişilik özellikleri arasındaki fark

Değişken	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	df	t	p
Sorumluluk	Katılmayan	208	3,56	0,61	239	-0,590	0,556
	Katılan	33	3,63	0,59			
Dışa Dönüklük	Katılmayan	208	3,50	0,67	239	-2,206	0,028*
	Katılan	33	3,77	0,57			
Uyumluluk	Katılmayan	208	3,76	0,61	239	2,577	0,011*
	Katılan	33	3,46	0,60			
Nevrotizm	Katılmayan	208	2,87	0,72	239	0,994	0,321
	Katılan	33	2,73	0,74			
Açıklık	Katılmayan	208	3,65	0,57	239	-1,921	0,056
	Katılan	33	3,85	0,62			

Çalışmaya katılan katılımcıların sportif aktivitelerden aerobik, aerobik dans ve step aerobik rekreatif etkinliğine katılıp katılmama durumuna göre kişilik özelliklerinde herhangi anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için bağımsız gruplarda t-testi analizinden faydalanılmıştır. Buna göre dışa dönüklük alt boyutunda aktiviteye katılan bireylerin ($X=3,766\pm,570$) ortalamaları aktiviteye katılmayan bireylerin ortalamalarından ($X=3,495\pm,666$) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(239)}=-2,206;p<0,05$). Ayrıca uyumluluk kişilik özelliğinde de aktiviteye katılmayan bireyler ($X=3,756\pm,611$) katılan bireylere ($X=3,462\pm,602$) göre anlamlı olarak daha yüksek ortalamalar elde etmiştir ($t_{(239)}=-2,577;p<0,05$).

Tablo 8. Cimnastik etkinliğine katılıp katılmama durumu ile kişilik özellikleri arasındaki fark

Değişken	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	df	t	p
Sorumluluk	Katılmayan	195	3,53	0,62	239	-2,204	0,029*
	Katılan	46	3,75	0,56			
Dışa Dönüklük	Katılmayan	195	3,49	0,67	239	-1,871	0,063
	Katılan	46	3,70	0,59			
Uyumluluk	Katılmayan	195	3,73	0,63	239	0,484	0,629
	Katılan	46	3,68	0,54			
Nevrotizm	Katılmayan	195	2,89	0,73	239	2,106	0,036*
	Katılan	46	2,65	0,68			
Açıklık	Katılmayan	195	3,65	0,58	239	-1,204	0,230
	Katılan	46	3,77	0,58			

Çalışmaya katılan katılımcıların sportif aktivitelerden cimnastik rekreatif etkinliğine katılıp katılmama durumuna göre kişilik özelliklerinde herhangi anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için bağımsız gruplarda t-testi analizinden faydalanılmıştır. Buna göre sorumluluk alt boyutunda aktiviteye katılan bireylerin ($X=3,748\pm,563$) ortalamaları aktiviteye katılmayan bireylerin ortalamalarından ($X=3,530\pm,615$) anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($t_{(239)}=-2,204;p<0,05$). Ayrıca nevrozizm kişilik özelliğinde de aktiviteye katılmayan bireyler ($X=3,894\pm,728$) katılan bireylere ($X=3,646\pm,676$) göre anlamlı olarak daha yüksek ortalamalar elde etmiştir ($t_{(239)}=-2,106;p<0,05$).

Tablo 9. Dinlenme amaçlı etkinliklere katılıp katılmama durumu ile kişilik özellikleri arasındaki fark

Değişken	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	df	t	p
Sorumluluk	Katılmayan	118	3,64	0,61	239	1,738	0,084
	Katılan	123	3,51	0,60			
Dışa Dönüklük	Katılmayan	118	3,54	0,62	239	0,218	0,828
	Katılan	123	3,52	0,70			
Uyumluluk	Katılmayan	118	3,74	0,61	239	0,517	0,606
	Katılan	123	3,70	0,62			
Nevrotizm	Katılmayan	118	2,66	0,73	239	-4,039	0,000*
	Katılan	123	3,03	0,67			
Açıklık	Katılmayan	118	3,66	0,57	239	-0,301	0,764
	Katılan	123	3,69	0,60			

Çalışmaya katılan katılımcıların dinlenme hiçbir şey yapmama rekreatif etkinliğine katılıp katılmama durumuna göre kişilik özelliklerinde herhangi anlamlı bir farklılık olup olmadığını anlamak için bağımsız gruplarda t-testi analizinden faydalanılmıştır. Buna göre nevrozizm kişilik özelliğinde aktiviteye katılan bireyler ($X=3,026\pm,674$) katılmayan bireylere ($X=2,661\pm,729$) göre daha yüksek ortalamalar elde etmiştir ($t_{(239)}=-4,039;p<0,05$).

Tartışma ve Sonuç

Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri açısından tercih ettikleri rekreatif etkinliklerin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın analizlerine göre; fotoğrafçılık, şiir ve hikaye yazma, el sanatlarıyla uğraşma, resim-heykel ve sanat gibi kültürel-sanatsal aktivitelere katılan bireylerin, katılmayan bireylere oranla gelişime açıklık kişilik özelliği puan ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca egzersiz amaçlı yürüyüş aerobik, dans ve step-aerobik gibi sportif aktivitelere katılan bireylerin, katılmayan bireylere göre dışadönüklük, sorumluluk ve uyumluluk alt boyutlarında daha yüksek, nevrozizm alt boyut ortalamasında ise daha düşük ortalamalar elde edildiği tespit edilmiştir. Boş zamanlarını hiçbir aktiviteye

katılmadan, dinlenerek değerlendiren bireylerin ise nevrozizm kişilik özelliğinin ortalaması diğer katılımcıların ortalamalarından anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.

Lu ve Hu (2005)'e göre boş zaman tercihleri dışadönüklük ya da nevrozizm gibi bireysel kişilik farklılıklarından etkilenmektedir. Kişilik kuramları göz önüne alındığında sadece belirli kişilik özellikleri için değil pek çok kişilik özelliğine göre boş zaman tercihlerinde farklılıklar oluşabileceği düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar, kişiliğin sadece davranışları değil aynı zamanda boş zaman aktivite tercihlerini tahmin etmemizde de bize yol gösterici olabildiğini göstermektedir. (Kovacs, 2007; Hills ve Argyle, 1998, Mannell ve Kleiber, 1997; Barnett, 2006; Lu ve Hu, 2005; Wills, 1984; Işık, 2017). Kovacs (2007)'ın üniversite öğrenci ile yapmış olduğu çalışmada kişiliğin rekreatif etkinlikleri seçme noktasında önemli bir faktör olduğu ortaya koyulmuştur. Çalışmanın sonucuna göre; kişilik ile boş zaman tatmini ve yaşam tatmini arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Özellikle gelişime açıklık alt boyutu ile boş zaman tatminleri arasındaki ilişkilerin daha kuvvetli olduğu belirlenirken, özdenetim/sorumluluk alt boyutu da boş zaman tatmini için önemli bir öngörücüdür. Lu ve Hu (2005)'nin üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmada, dışadönüklük ile boş zaman katılımı ve boş zaman tatmini arasında pozitif bir korelasyon olduğu; fakat nevrozizm ile boş zaman tatmini arasında negatif bir korelasyon olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmadaki diğer bir bulgu ise dışa dönük bireylerin hemen hemen tüm boş zaman aktiviteleri ile ilişkili olduğu bilinirken, nevroziklerin (içedönük) herhangi bir boş zaman aktivitesi ile korelasyonu bulunamamıştır. Ortaya çıkan bu sonuç çalışmamızın sonuçları ile de benzerlik göstermektedir.

Lu ve Argyle (1993) yapmış oldukları çalışmada ise boş zamanlarını gürültülü partilerle, dans aktivitelerinde, sosyal kulüplerde harcayan bireylerin dışadönük bireyler olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın boş zaman aktivitelerini daha pasif boş zaman aktivitesi olarak da nitelendirebileceğimiz kitap okuma, tv izleme gibi tek başına da yapılabilecek aktiviteleri seçenlerin ise içedönük ve nevrozik olduklarını saptamışlar ve genç insanların da daha çok sosyal bir ortama dahil olmak için çaba sarf ettiklerini bunun en iyi yolunun ise takım sporları aktiviteleri olduğunu belirtmişlerdir. Yaptığımız çalışmada sportif aktivitelere katılan bireylerin daha dışa dönük oluşları ve boş zamanlarını dinlenerek geçirenlerin nevrozik özellikler göstermesi literatürdeki çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Mannell ve Kleiber (1997)'in yapmış oldukları çalışmada risk içeren sportif etkinliklere katılımın dışadönüklük ile ilgili olduğu, sporcuların spor yapmayanlara göre daha dışadönük oldukları, bilgisayar oynayarak vakit geçirenlerin ise daha içedönük oldukları ortaya çıkmıştır. Orta yaşlı Japonların kişilik özellikleri ve egzersize katılım sıklıkları üzerine yapılan bir araştırmada, egzersize katılım ile dışadönüklük puanları arasında pozitif bir korelasyon ortaya çıkarken; egzersiz yapmayan bireylerin nevrozizm puanları yüksek çıkmıştır (Kovacs, 2007). Tok (2011)'un yapmış olduğu çalışmada da risk sporlarıyla uğraşan bireylerin uğraşmayanlara göre daha fazla dışa dönük ve deneyime açık iken, daha az yumuşak başlı ve nevrozik olduğu ortaya konulmuştur. Ateş (2009)'in yaptığı farklı bir çalışmada ise dans etkinliğine katılan bireylerin takım sporu ve bireysel sporlar yapan bireylere oranla daha dışa dönük ve gelişime açık olduğu tespit edilmiştir.

Genel olarak yapılan çalışmalar birey tarafından seçilen aktivitenin, bireyin kişilik özelliklerinden direkt olarak etkilendiğini göstermektedir. Farklı bir ifade ile katılım sağlanan etkinlik, bireyin kişiliğini etkilemektedir. Sportif aktivitelere katılım bireyi daha dışadönük ve gelişime açık bir birey haline dönüştürmekte ya da dışadönük ve gelişime açık bireyler egzersize daha fazla katılım sağlamaktadırlar. Her iki durumda da egzersizin ve rekreatif etkinliklerin kişiye sağladığı fiziksel ve psikolojik fayda ön plana çıkmaktadır. Yapılan bu çalışma ile de üniversite öğrencileri arasında kişilik özelliklerinin etkinlik tercihlerinde önemli bir rol oynadığı; aynı zamanda katılım sağlanan etkinliklerin kişilik özelliklerini etkilediği söylenebilir. Sonuç olarak bireylerin sahip olmuş oldukları kişilik özellikleri seçmiş oldukları rekreatif etkinlikleri etkilemekte ve farklılık göstermesine neden olmaktadır. Eğer rekreasyon uzmanları bireylerin sahip oldukları özelliklere göre rekreatif etkinlikleri planlarsa bireylerin rekreatif etkinlikler içinde kalma olasılığı da artacaktır.

Öneriler

- Bireyler sahip oldukları kişilik özelliklerine göre, katılımı zorluk çekmeyecekleri egzersizlere yönlendirilebilir.
- Nevrotik özellikler gösteren gençler eğlenceli sportif etkinliklere yönlendirilebilir.

Kaynaklar

- Ateş, F. (2009). Dans sporuyla uğraşan bireylerle diğer spor branşlarıyla (atletizm, basketbol, voleybol, tenis vb.) uğraşan sporcuların kişilik özelliklerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Barnett, L. A. (2006). Accounting for leisure preferences from within: The relative contributions of gender, race or ethnicity, personality, affective style, and motivational orientation. *Journal of Leisure Research*, 38(4), 445-474.
- Baymur, F. (1994). Genel psikoloji (14. Baskı). Ankara: İnkılâp Yayınevi.
- Benet-Martinez, V. & John, O. P. (1998). Los cinco grandes across cultures and ethnic groups: multitrait multimethod analyses of the big five in Spanish and English. *American Psychological Association*, 75(3), 729-750.
- Burger, J.M. (2006). Kişilik psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri (E. Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (1991). İnsan ve Davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (1991). İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Funder, D. C. (2015). *The Personality Puzzle: Seventh International Student Edition*. W.W. Norton & Company.
- Goldberg, L. R. (1981). Language and Individual Differences: The Search for Universals in Personality Lexicons. In L. Wheeler (Ed.) *Review of Personality and Social Psychology* Beverly Hills, CA: Sage, 2, 141-165.
- Güçer, E. & Başar, B. (2014). Gazi Üniversitesi Öğrencilerinin Sanatsal Rekreasyon Faaliyetlerine Katılım Düzeylerine Yönelik Bir İnceleme. 13. Geleneksel Turizm Paneli Bildiriler Kitabı. İstanbul.
- Gülbahçe, A. (2007). Mesleki Olgunluk Düzeyleri Farklı Olan Öğrencilerin Sosyal Karşılaştırma ve Benlik İmgelerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Güven, M. & Yeşil, S. (2011). Çağdaş Yönetim Yaklaşımları İlkeler, Kavramlar ve Yaklaşımlar İçinde: İşletmelerde Zaman Yönetimi, (Ed: İ. Bakan), İstanbul: Beta Basım AŞ.
- Hills, P., & Argyle, M. (1998). Positive moods derived from leisure and their relationship to happiness and personality. *Personality and individual differences*, 25(3), 523-535.
- Hough, L. M. & Ones, D. S. (2001). The Structure, Measurement, Validity and Use of Personality Variables in Industrial Work and Organizational Psychology. In N. Anderson, D.S. Ones, H.K. Sinangil ve C. Viswesvaran (Ed.), *Handbook of Industrial Work and Organizational Psychology*. London, SAGE Publication. 1, 233-277.
- İnanç, B. Y. & Yerlikaya, E. E. (2012). *Kişilik Kuramları* (6. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Isik, U. (2018). How to Be a Serious Leisure Participant? (A Case Study). *Journal of Education and Training Studies*, 6(9), 146-151.
- İnanç, Y. B. ve Yerlikaya, E. E. (2012). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kabakulak, A. (2018). *Kişilik Özelliklerinin Mesleki Tutum ve İş Doyumuna Etkisi: Turist Rehberleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaşlı, M. (2009). *Otel İşletmelerinde İşgörenlerin Kişilik özellikleri, Lider-Üye Etkileşimi ve Tükenmişlik İlişkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kement, Ü. (2015). *Doğaya Yönelik Gerçekleştirilen Rekreatif Etkinliklerde Tüketicilerin Çevre Dostu Rekreasyon Davranışlarının İncelenmesi: Kamping Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kocaeski, S., Sevil, T., Şimşek, K.Y., Katırcı, H. Çelik, O. & Çeliksoy, M. A. (2012). *Boş Zaman ve Rekreasyon*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kovacs, A. (2007). *The leisure personality: Relationships between personality, leisure satisfaction, and life satisfaction*. Indiana University.
- Köktaş, Ş. K., & Köktaş, V. (2007). *Etkili sınıf yönetimi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Lu, L., & Argyle, M. (1993). TV watching, soap opera and happiness. *Kaohsiung Journal of Medical Sciences*, 9, 501-507.
- Lu, L., & Hu, C. H. (2005). Personality, leisure experiences and happiness. *Journal of Happiness Studies*, 6(3), 325-342.
- Mannell, R. C. & Kleiber, D. A. (1997). *A Social Psychology of Leisure*, Venture Publishing.
- Miller, A.R. ve Shely, S. (2007). *A'dan z'ye kişilik*. İstanbul: Okuyan Us Yayın Eğitim Danışmanlık Tıbbi Malzeme ve Reklam Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
- Sarıbaş, Ö. (2012). *Kişilik Tiplerine ve Demografik Özelliklere Göre Boş Zaman Değerlendirme ve Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımı Etkileyen Unsurlar: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama*. 13. Ulusal Turizm Kongresi, 06-09 Aralık 2012, Antalya.
- Sayar, K. ve Dinç, M. (2013). *Psikolojiye giriş*. İstanbul: Dem Yayınları, 4.baskı, 95-106.
- Somer, O. & Goldberg, L. R. (1999). The Structure of Turkish Trait Descriptive Adjective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(3), 421-450.
- Somer, O., Korkmaz, M. & Tatar, O. (2002). *Beş Faktör Kişilik Envanterinin Geliştirilmesi - I: Ölçek ve Alt Ölçeklerin Oluşturulması*, *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 21-33.

- Sümer, N. ve Sümer, H. C. (2005) Beş faktör kişilik özellikleri ölçeği (Yayınlanmamış çalışma).
- Tok, S. (2011). The big five personality traits and risky sport participation. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 39(8), 1105-1111.
- Türk Dil Kurumu, (2022). Zaman. <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 25.11.2022.
- Wills, G. I. (1984). A personality study of musicians working in the popular field. *Personality and Individual Differences*.
- Yelboğa, A. (2006). Kişilik Özellikleri ve İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8(2), 196-211.

Makale Alıntısı

Akoğuz Yazıcı, N., Maçça, E., Kalkavan, A. & Işık, U. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Özellikleri Açısından Tercih Ettikleri Rekreatif Etkinliklerin İncelenmesi [Investigation of Recreational Activities Preferred by University Students in Terms of the Five Factors Personality Features], *Spor Eğitim Dergisi*, 7 (1), 45-55.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.